

A
FŐVÁROSI MÚZEUM
KÖEMLÉKTÁRÁNAK
LEÍRÓ LAJSTROMA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:
DR. HORVÁTH HENRIK
EGYETEMI M. TANÁR
MÚZEUMI ŐR

BUDAPEST, 1932

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KIADÁSA

Holl Imre és
H. Gyürky Katalin
könyvtárából

A
FŐVÁROSI MÚZEUM
KŐEMLÉKTÁRÁNAK
LEÍRÓ LAJSTROMA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA :

DR. HORVÁTH HENRIK

EGYETEMI M. TANÁR

MÚZEUMI ŐR

Holl 7.

BUDAPEST, 1932

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KIADÁSA

BEVEZETÉS.

A Fővárosi Múzeum legújabb fiókosztálya Pest, Buda és Óbuda középkori kőemlékeit foglalja magában. Szervesen beleilleszkedik az »Aquincumi Múzeum«-ban őrzött római anyag és a városligeti »Fővárosi Múzeum«-ban kiállított újabbkori gyűjtemény közé, kitölti a két emlékcsoport között eddig tátongott nagy űrt és így hivatott az okcidentális kultúra folytonosságának igazolására pest-budai talajon is. A gyűjtőtevékenység tulajdonképen már akkor kezdődött, mikor a Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári Koronázó Főtemplom helyreállítása alkalmával kicserélt faragott kőmaradványok 1895-ben dr. Kuzsinszky Bálint egyetemi ny. r. tanár, a Fővárosi és Aquincumi Múzeumok igazgatója közbelépésére ideiglenesen az Aquincumi, majd a Fővárosi Múzeumba kerültek. Az itt raktárszerűen elhelyezett anyag lényegesen kibővült, midőn 1902-ben a Műemlékek Országos Bizottsága égisze alatt a Domonkosok szentélyfárait feltárták és az ott napvilágra került kőemlékanyagot, elsősorban a kultúr- és formatörténetileg páratlan érdekességű sírköveket a Halászbástya északi toronyhelyiségeibe vitték. A gyűjtemény azóta is állandóan gyarapodott. Részben véletlen leletek révén, melyek házbontások, csatornázások, csőfektetések stb. nyomán kerültek napvilágra, részben pedig a Fővárosi Múzeum szerves

gyűjtőtevékenysége folytán, mely valamennyi, még a helyszínen levő, vagy másodlagos elhelyezésben befalazott töredéket nyilvántartotta és azok megszerzéséről esetről-esetre gondoskodott. Itt ki kell emelnünk azt az örvendetes tapasztalatot, hogy az ilyen faragott köemlékek tulajdonosainál rendszeren a legnagyobb megértésre találtunk. Azok közül, kik gyűjteményünket nem ritkán páratlan jelentőségű darabokkal gyarapították, első helyen említendő dr. Mikla József királyi várkapitány úr, kinek jóvoltából az összes, a királyi vár pinchelyiségeiben elraktározott kötötörédékek múzeumunkba kerültek. Hálás köszönet illeti továbbá nagytiszteletű Kontra Aladár óbudai református lelkész urat a Szt. Péter prépostság maradványainak átengedéséért, ezenkívül dr. Légrády Ottó főszerkesztő és dr. Földiák Frigyes vezérigazgató urakat, kik a budakeszi úti telkeiken állott budaszentlőrinci Páloskolostorról származó leleteket a legnagyobb készséggel rendelkezésünkre bocsátották.

Hogy az új gyűjtemény a jelenlegi mostoha viszonyok közepette is létesülhetett, Budapest székesfőváros áldozatkészségének, elsősorban dr. Némethy Károly tanácsnok úr, a közművelődési ügyosztály vezetője belátásának és kultúrérzékének köszönhető. A berendezési munkálatok adminisztrációja dr. Pacher Béla, a múzeumi ügyek előadója kezében futott össze, ki a kérdés állandó napirenden tartásában és kivált a fedezet előteremtésében lankadatlan szívósságot és páratlan leleményességet tanúsított.

Az anyag rendezését és az emlékek meghatározását e sorok írója végezte. Kedves kötelességet teljesíték, ha mindazoknak ehelyt is hálás köszönetet mondok, kik munkámban segítségemre voltak, nevezetesen dr. Lux Kálmán műegyetemi m. tanár, építész, Höllriegl József nemzeti múzeumi igazgató úr és Kalmár János mérnök, nemzeti múzeumi tisztviselő barátaim-

nak, kik közül az első, az általa kiásott Szt. Péter prépostsági templom maradványainak összeállításánál becses tanácsaival támogatott, a második a kerámiai anyag meghatározását és kiegészítését, a harmadik pedig a fegyverek és egyéb fémtárgyak konzerválását vállalta.

Budapest, 1932. május havában.

Horváth Henrik

A kiállított anyag fővárosunk történetének a XI—XVII. századig terjedő szakaszát szemlélteti. A középkor fogalmának eme kicsit tág értelmezésére azért volt szükség, hogy a török hódoltság korából megmaradt darabok, sírkövek, fegyverek, kerámiai és egyéb reálrégészeti maradványok is elférhessenek benne, mivel itt a szokásos műtörténeti korszakbeosztás a pest-budai történeti ritmusnak megfelelően módosul. A kőemlékek által nyújtott kép kikerekítésére a még »in situ« levő romok és maradványok művészi fényképei szolgálnak. Ez utóbbiaknál a lehetőséghez képest teljességre törekedtünk. Gyakorlati és esztétikai okokból magyarázó feliratok elhelyezésétől el kellett tekintenünk. Ezeket jelen leíró lajstrom pótolja, mely természetesen csak a legfontosabb adatokra szorítkozik. A közelebbről érdeklődők és külföldiek számára gazdagon illusztrált, német, angol, francia és olasz nyelvű kivonattal ellátott bővebb ismertetés készül.

*

A kiállított fényképek Petráss István, a magyar Filmiroda fényképészenek művészetét dicsérik.

I. ELŐCSARNOK.

Ebben a három ráccsal elzárt helyiségben mintegy összefoglalásként Budának három legfontosabb építészeti komplexuma, a Koronázó Főtemplom, királyi vár és szt. Domonkos-rendüek temploma egy pár jellegzetes darabbal szerepel. Jelentőségükről és a velük foglalkozó irodalomról odább még szó esik. Nagyjátalában kőtárunk anyagának körülbelül kétharmad része a szakirodalomban is ezideig ismeretlen volt. A régi Buda és Pest általános helyrajzát és középkori műtörténetét illetően a következő összefoglaló munkákra utalunk. Rupp Jakab, *Budapest és környékének helyrajzi története*. Pesten. 1868. Salamon Ferenc, *Budapest története*. Budapest. 1885. III. és IV. köt. Némethy Lajos *Arch. Ért.* 1885. 1. 65: 289. l. Csánki Dezső *Magyarország történeti földrajza...* Budapest 1890. I. köt. — Divald Kornél, *Budapest művészete a török hódoltság előtt*. Budapest. 1903. Lechner Jenő, *Budapest műemlékei*. (Bpest 1923) című gyűjteményes kiadványában Szönyi Ottó, Lux Kálmán, Csányi Károly és Foerk Ernő cikkei.

1. Erősen lekopott feliratos sírlap, mészkőből Cimerkép paizsban és sisakban két keresztben fekvő hosszúkás láncszem. 1388-ból. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 212×122 cm.
2. Kötegoszlopféjezet, mészkőből, tölgyfalevél-dísszel, régi foltozással és R köfaragójegygyel. A Koronázó Főtemplomból. XIV. század. Magasság: 34 cm.
3. Timpanonbéllet, gazdag növényindadísszel. Mészkőből. A Koronázó Főtemplomból. XIV. század. Magasság: 93 cm.

4. Polgári síremlék, mészkőből. Felirat nélkül. Egy mérleg ábrázolásával. A szt. Domonkosok templomából. 1400 körül. Méret: 176×93 cm.
5. Gótikus zárókő, négy bordavégződéssel, a Koronázó Főtemplom egyik oldalhajójából. XIV. század. Átmérő: 55 cm.
- 6—7. Kapuívtöredékek, gazdag szőlőindadísszel. Mészkőből. Koronázó Főtemplom. 1400 körül. Magasság: 96×105 cm.
8. Nagyméretű zárókő, szőlőfürtökkel és nyolc bordavégződéssel. Homokkőből. A Koronázó Főtemplom szentélyéből. XIV. század. Átmérő: 118 cm.
9. Gótikus zárókő, a Koronázó Főtemplom főhajójából. XIII. század második fele. Átmérő: 82 cm.
10. Nagyméretű renaissancekonzol a XV. század második feléből. Vörösmárványból. A királyi várból. Magasság: 120 cm. Szélesség: 28·6 cm.
11. Nagyméretű kötegoszlopfejezet a XIV. századból. Mészkőből. Koronázó Főtemplom. Magasság: 57 cm.

II. FOLYOSÓRÉSZ.

Az óbudai református templom táján állott szt. Péter prépostság építészeti maradványai és egyéb románkori emlékek. Az 1200 körül kiépült pompás kivitelű és nagykiterjedésű prépostságban az 1400 körüli időben Zsigmond király óbudai egyeteme nyert elhelyezést. Az itt helyreállított rész kisebb átjáró csarnoknak gazdagon tagolt kapuzatához tartozott. Irodalom: Lux Kálmán, Árpád-kori építészeti maradványok Óbudán. Magyar mérnök és építész egyesület közlönye. 1916. 28—29. szám. A többi románkori emlékek egy részét ismertette: Éber László, Középkori és renaissance emlékek Budapest területéről. Budapest Régiségei. 8. 1904. 51—84.

12. *Fénykép.* Trónoló Krisztus a Tabáni Plébániatemplomból. Mészköből. XII. század.
13. Késő román angyaltöredék fehér márványból, egykori színezés nyomaival. Valószínűleg egy angyali üdvözllet ábrázolásához tartozott. XIII. század második fele. Koronázó Főtemplom. Magasság: 47 cm.
14. Románstílusú nagy pillérfő. Mészköből. Lelhely a volt Sárosvendő, mai Gellértvendő helyén. XI. század. Méret: 40×133 cm.
15. Pillérfejezet töredéke állatábrázolással. A Koronázó Főtemplom ú. n. Bélatornyából. Mészköből. XIII. század második fele. Magasság: 25 cm.
16. *Fénykép.* Fekvő oroszlán. Mészköből. 1200 körül. A királyi várkertben. Bástyafalban befalazva.
17. Késő román kötegpillértöredék állatábrázolással. Mészköből. Sokáig a svábhegyi ú. n. Városvendőbe befalazva. XIII. század. Magasság: 38 cm. Szélesség: 135 cm.
- 18—19. Két fonottdíszű román oszloptöredék a XI. századból. Találták Budán, közelebből ismeretlen helyen. Mészköből. Átmérő: 14 cm. Hosszúság: 18 és 23 cm.
20. Román párkánytöredék madár- és sárkánymotívumokkal. Mészköből. XII. század. Lelhely: a budai vár. Hossza: 30 cm.
21. Románkori építészeti relief stilizált kherub ábrázolásával. Mészköből. XII. század. Lelhely: a Rudasvendő gépházába befalazva. Méret: 90×52 cm.
22. Fekvő oroszlán 1200 körül. Mészköből. Lelhely: az Erzsébeti híd budai hídfője táján a Duna fenekén. Magasság: 43 cm. Hossza: 82 cm.
- 23—24. Két gazdagon tagolt kötegpillérrészlet (az egyik talapzattal). Mészköből. A szt. Domonkos rendűek templomának szentélyéből. XV. század eleje. Magasság: 86 és 53 cm.

25. *Fénykép.* A Belvárosi Plébániatemplom külső nézete. XIII. század.
26. *Fénykép.* Az előbbi templom szentélye belülről. 1400 körül átépítve, újabban műmárvánnyal beburkolva.
27. Kapubéllethez tartozó vörösmárványlábazat, három oszlopnak megfelelő alaprajzzal. Az óbudai szt. Péter prépostság (jelenleg református lelkészlak) helyéről. 1200 körül. Hossza : 100, szélessége 70 cm.
28. 5 drb boltozati bordatöredék. Homokkőből. Ugyanonnan. XIII. század. Átmérő : 21 cm.
29. 2 darab bordatöredék. Homokkőből. Ugyanonnan. XIII. század. Átmérő : 10 és 15 cm.
30. Oszlopféjezet erősen kihajló akantuszdíszszel. Mészkből. Ugyanonnan. XIII. század második fele. Magasság : 20 cm.
- 31—32. Az óbudai szt. Péter prépostsági kolostor előcsarnokának egyik helyreállított része. Kapubéllet két oldala. A saroklevelekkel díszített lábazatok és oszlopok vörös márványból, az itt sárga fallal pótolta tagok mészkőből. 1200 körül.
33. Az előbbi előcsarnokhoz tartozott mészkő-lábazat, saroklevéldíszszel a bázison. Hátlapjának tanulsága szerint eredetileg római sírkő volt. Magasság : 60 cm.
34. Oszlopfőtöredék. Mészkből. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság : 20 cm.
35. Vörösmárványlábazat töredéke. Ugyanonnan. 1200 körül.
36. 7 darab különböző nagyságú oszloptöredék. Vörösmárványból. Ugyanonnan. 1200 körül.
37. 9 darab különböző nagyságú oszloptöredék. Vörösmárványból. Ugyanonnan. 1200 körül.
38. Nyolcszögű pillértalapzat. Mészkből. XIII. század. Ugyanonnan. Magasság : 17, átmérő : 62 cm.
39. Féloszlopféjezet mészkőből, palmettadíszszel. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság : 23 cm.

40. Kapubéllethez tartozó lábazat mészkőből, egy oszlop és két falsarok alaprajzával, saroklevéldísszel. 1200 körül. Ugyanonnan. Magasság: 22, hossza: 75 cm.
41. Falrész talapzata, egy futó darabból és egy előugró sarokrészből összeállítva. Mészkőből. 1200 körül. Ugyanonnan. Magassága: 22, egész hossza: 110 cm.
42. Ajtótimpanonhoz vagy ablakkerethez tartozó hasonlóan tagolt két részlet. Mészkőből. Ugyanonnan. 1200 körül. Méretek: 20×38 és 32×25 cm.
- 43—46. *Fényképek.* A lengyel követség Ország-ház-utca 13. számú házának egyik földszinti helyisége. Két intérieur, egy zárókő és egy gyámkő. XV. század.
47. Faragott épületrész, erősen lekopva. Homokkőből. A szt. Péter prépostság helyéről. XIII. század második fele. Méret: 35×25 cm.
48. Csak nyersen kidolgozott oszloptöredék. Vörösmárványból. Ugyanonnan. Magasság: 57, átmérő: 14 cm.
49. Több darabból összeállított kapubéllet lábazati része, saroklevéldísszel. Mészkőből. Vörösmárványoszloptöredékekkel. Ugyanonnan. Összmagassága: 54 cm.

III. ÁTJÁRÓ FÜLKE.

A budavári szt. Domonkosrendűeknek szt. Miklós-ról elnevezett templomából származó épületrészek és sírkövek. E templom és kolostor, mely Mátyás király egyetemének is hajlékot adott, a XIV. század első felében épült, szentélyét 1400 körül átépítették. Északi tornya az Iskola-téren, a hajófalak maradványai és a szentély alapépítménye a bástyafalban még láthatók. Irodalom: Br. Forster Gyula, Magyarország műemlékei. I. köt. 1905. 148—156 l. — Szendrey János, A Budavári Domonkos templom kiadatása. Arch. Ért. 1902. 395—400 l. — A sírkövekhez általában:

Csergheő és Csoma, *Alte Grabdenkmäler aus Ungarn. Beitrag zur Kunst- und Kulturgeschichte. Budapest. 1890.*

- 50—51. *Fényképek.* Két nagyméretű nyolcszögű oszlopmaradvány, bárcziházi Bárczy István államtitkár házának (Úri-utca 64. sz.) egyik földszinti helységében. XIV. század második fele.
52. Csigalépcső töredéke. Mészköből. Az óbudai szt. Péter prépostság helyéről. Magasság: 19 cm.
53. Sírkőtöredék vörösmárványból. Címerkép stilizált levágott kakasfej. Szegély a felirattal letört. XV. század. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 95×65 cm.
54. Sírkőtöredék mészkőből. Δ és 1405 évszám. Nyilván klerikus síremléke. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 110×68 cm.
55. Sírkőtöredék vörösmárványból. A címerkép, ágaskodó egyszarvú a Garázda nemzetségre utal. Felirattöredék . . . qui. o(biit). XV. század eleje. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 50×63 cm.
56. Polgári sírkő vörösmárványból. Címerkép kombinált négykaréjos négyszögben sarokvas. A szegély felirata az olvashatatlanságig lekopott. Arab számjegyekben 1488. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 98×96 cm.
57. Sírkőtöredék mészkőből. Közepén: »agnus dei« sugárkoszorúban, díszes későgot lezárádással. Töredékes felirat a XV. század elejéről. Ugyanonnan. Méret: 104×82 cm.
58. Féloszlop fejezetének töredéke. Mészköből. A Koronázó Főtemplomból. XIV. század.
59. Sírlepkeret a XIV. század 40-es éveiből. Mészkö. Feliratfoszlányok: DE. DZO(T) MAR. Alkalmasint Szathmári Miklós, a budai pénzverő kamara ispánjának sírlapjához tartozott. Hossza: 95 cm.

60. *Fénykép.* A régi Mária Magdolna (jelenlegi helyőrségi) templom főbejáratának felső ívlezáródása. XIV. század.
61. *Fénykép.* Ugyanannak a kapukeretnek talapzati része. XIV. század.
62. Sírkő mészkőből. Ábrázolása teljesen lekopott. Majuszkulás feliratából csak a kezdet: HIC... kivehető. Lelhely a Domonkosok kolostora helyén. XV. század. Méret: 133×70 cm.
- 63—64. Ajtóbéllet töredékei mészkőből, vörös márványoszlopokkal. 1200 körül. Az óbudai szt. Péter prépostság helyéről. Magasság: 14 cm.
65. Nagyobbméretű lábazati falrész két oszlophellyel és két vörösmárvány oszlopocskával. Ugyanannan. 1200 körül. Magasság: 22 cm, hossza: 90 cm.
66. Nyolcszögű oszlop talapzattal. Mészkőből. XIV. század eleje. A szt. Domonkosrendűek templomához tartozott. Magasság: 140 cm., felső átmérő: 42 cm.

IV. ELSŐ FÜLKE.

Az előbbi sorozat folytatása. Nagy Lajos király korabeli sírkövek a szt. Domonkosrendűek budavári templomának szentélyéből. A sírlapok itt másodlagos felhasználásban a szentély kövezetűl szolgáltak. A következő fülkében elhelyezett darabokkal együtt a budai Domonkosok műhelyéből kerültek ki.

67. *Fénykép.* A Domonkosok templomának tornya. XIV. század eleje. Újabban restaurált ablakkeretekkel.
68. Polgári sírkő mészkőből. Cimerpaizsban három kalapács. XV. század első fele. Lelhely ismeretlen. Méret: 100×93 cm.
69. Vörösmárványsírlap. Minuszkulás felirata: † Hic. jacet. vir. sum(m)e. el/oque(n)cie. ac. juris. civilis. doctor. egregius./ d(omi)n(u)s. H(e)n(ric)us. de. Aiacoviac(lun)./ Flore(n)cie.

- qui. Bude. mig(ra)vit. ad. d(omi)n(u)m. an(n)o. d(omi)ni. M^oCCC.LXXIII. die. X. julii.« A Domonkosok templomából. 1373. Méret: 219×112 cm.
70. Vörösmárványsíremlék. Minuszkulás felirata: »Hec. est. sepultura. /honesti. viri. Henrici. dicti. Pauher. quondam./ servito [ris]. domine. reg/ine. senio(r)is. Anno. dom(i)ni. M.CCC.LXXIII.S. O.« A Domonkosok templomából. 1373. Méret: 238×126 cm.
71. *Fénykép.* A Domonkosok templomhajójának oldalmaradványai. XIV. század eleje.
- 72—74. Épülettagok a Koronázó Főtemplomból. Mészköből. XIV. század.
75. *Fénykép.* A Domonkosok temploma szentélyének alépitménye. A XV. század elejéről.
76. Sírkő vörösmárványból, XIV. századi címerpaizzsal, melynek mezejében, úgyszintén sisakdíszében hámiga, ú. n. Kummet foglal helyet. Felirat: »Anno d(omi)ni M^oCCCLXX^oV^oobiit Thomas (Nicolaus) filiu(s) Nicolai (Tome) Gregorius filiu(s) B(e)n(e) dicti miserere mei deus.« Minuszkulás betűk. A zárjelbe foglalt Nicolaus és Tome nevek a köriraton kívül kisebb betűkkel a Thomas, illetve Nicolai nevek fölé vannak bevésve. 1375-ből. Lelhely: A Domonkosok temploma. Méret: 194×95 cm.

V. MÁSODIK FÜLKE.

Az előbbi sorozat folytatása. Zsigmond- és Mátyás-korabeli sírkövek a szt. Domonkosrendűek budavári templomának szentélyéből.

77. *Fénykép.* Polgári sírkő mészkőből. Nürnbergi Krik Berchtold, budai polgárnak a sírköve 1394-ből. A Koronázó Főtemplom homlokzatába befalazva.

78. Sírkőtöredék vörösmárványból. Paizsban felismerhetetlen címerkép. Feliratfoszlányok. A szt. Domonkosok templomából. XIV. század. Méret : 52×88 cm.
79. Sír lap alsó része. Vörösmárványból. Címerkép öt liliomból és a Châtillon-címerre emlékeztető hat evetbőrből áll. A hátteret gazdag növényindák borítják. Felirat megmaradt része : ... qui obiit pr(i)mo die mensis Januarii/ anno dom(i)ni M°CCCC°/XXXIII° cujus anima requiescat in pace amen.« Minuszkulás betűk. 1433. Domonkosok temploma. Méret : 144×128 cm.
80. Síremlék vörösmárványból. Felirat : Hic iacet. [Wal]dher. filius. Benedicti. de Florencia. qui/ obiit. anno. d(omi)ni. M°CCCC°I°. die . . . ° me(n)sic. dece(m)b(ri)s. Minuszkulás betűk. A Domonkosok templomából. 1401. Méret : 191×87 cm.
81. *Fénykép.* Budai polgári vadászmester vagy solymár sírköve mészkőből. Címerpaizsban evet, sisak felett solymársüveg. 1404-ből. A Koronázó Főtemplom déli falában.
82. *Fénykép.* János királyi festő sírköve mészkőből, három paizsból álló művészcímerrel. 1371-ből. A Koronázó Főtemplom homlokzati falában.
83. Polgári sírkő vörösmárványból. Címerkép : virágfüzér közepén álló torony. Felirat nélkül. A XV. század második feléből. A szt. Domonkosok szentélyéből. Méret : 137×97 cm.
84. *Fénykép.* Síremlék alsó részéhez tartozott fekvő kőoroszlán. XV. század eleje. A Jezsuita-lépcső bejárata felett.
85. *Fénykép.* Sírkőtöredék. Címerdísz egy a sisak felső részébe beharapódzó halból áll. Alkalmasint a Partsch-család címere. A premontreiek ujonan restaurált margitszigeti temploma mellett. XIV. század.
86. Gazdagon faragott vörösmárványsírkő. A címerpaizs balfelében függőleges csikok,

jobbra félsas. Ugyanolyan a sisakdísz. Az egész ábrázolást díszes levélkoszorú veszi körül, a háttérrel húsos növényindák borítják. Lelhely: A Domonkosok szentélye. XV. század második fele. Méret: 154 × 120 cm.

VI. HARMADIK FÜLKE.

XV. századbeli sírkövek.

87. *Fénykép.* A szt. margitszigeti Domonkosrendű apácák kolostorából a keresztfolyosó alapfalai. XIII. század második fele.
88. Sírkőtöredék mészkőből. Cimerpaizsban három fél lilium. Feliratfoszlány: (Jo)hannis. XIV. század. A Koronázó Főtemplom előtt találták. Méret: 70 × 76 cm.
89. Erősen lekopott sírkő köszörűskőből. Felirat: GORG . . . ED.IM. NEPT(IS) . . . NIS. FRU . . . DICATORIS. FILIE. M(AGIST)RI. JOANNIS. A majuszkulás, kapitális betűk nagyon régi időkre, a XII. századra vallanak, az ábrázolás maradványai azonban renaissance idomokat mutatnak. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 128 × 92 cm.
90. Sírlap vörösmárványból. Cimerpaizsban ágaskodó oroslán, melyet vízszintes csík átszel. Felirat: Hic. iacet. Zacha(r)ias. filius. Desancillai. /de Komo. qui. obiit. die. V°. mensis. octo(bris). an(n)o. (domini) M°CCCC°I°. Majuszkulás, részben unciális betűk. 1401-ből. A szt. Domonkosok szentélyéből. Méret: 210 × 131 cm.
91. *Fénykép.* Háromkaréjos lezáródású kis fülkéből álló épületdísz a szt. margitszigeti apácák kolostorának helyéről. XV. század.
92. *Fénykép.* Ívbordák tartására szolgáló konzol. Ugyanonnan. XV. század.
93. Sírkőtöredék mészkőből. Nyilván pékmesternek állították. Paizsban két zsemlye és egy

- perec bekarcolva. A Koronázó Főtemplom közelében találták. XV. század. Méret: 71×38 cm.
94. *Fénykép.* Szentélyfalak a szt. margitszigeti apácák templomából. XIV. század eleje.
95. *Fénykép.* Kötegpillér talapzati része ugyanonnan. XIV. század vége.
96. Sírlaptöredék mészkőből. Címerképéből csak egy liliom kivehető. XIV. század. A Koronázó Főtemplom közelében találták. Méret: 61×33 cm.
97. *Fénykép.* Mérművű vakablakokból álló épületdísz. A szt. margitszigeti apácák templomáról. XV. század.
98. *Fénykép.* A szt. margitszigeti ferencrendiek templomának homlokzati része. XV. század.
99. *Fénykép.* Levélfűzérből álló faragott épületdísz a szt. margitszigeti apácák zárdája helyén. XV. század.
100. *Fénykép.* Két kötegpillérrész. Ugyanonnan. XV. század.
101. Erősen lekopott, de egykor díszes síremlék felső része fehér mészkőből. XVI. század eleje. Lelhely: a szt. Domonkosok szentélye. Méret: 130×100 cm.
102. Polgári sírlap töredéke mészkőből. A feliratos betűk által képzett körben baltát tartó, behajlított kar. Felirat: ... (se) pultura petri ... Minuszkulás betűk. XV. század. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 77×69 cm.
103. *Fénykép.* Bordák tartására szolgáló gyámkő a szt. margitszigeti apácák templomának helyéről.

VII. ÁTJÁRÓ FÜLKE.

Sírkőtöredékek és nagyobb épületttagok a Koronázó Főtemplomból.

104. Művészsírkő fehér mészkőből. Kétsoros felirat középfelnémet nyelven. 1. sor: + Do. leit. Ve . . Abel. o ias. paid + n . . ,
2. sor: . . ; sis. dn. gli n. ain. tag.

- Majuszkulás betűtípusok a XIV. század közepére utalnak. A szt. Domonkosok templomából. Méret: 79×77 cm.
105. Kis oszloptalapzat mészkőből. XIV. század. A Koronázó Főtemplomból. Magasság: 20 cm.
106. Sarokoszlopféjezet nagyméretű stilizált rózsákkal díszítve. XIV. század. A Koronázó Főtemplomból. Magasság: 55 cm.
107. Sírkőtöredék vörösmárványból. A XIV. század második feléből. Címerképéből nem maradt semmi, feliratából: ... (nic)olau. plebanu(s) ... Minuszkulás betűk. A Koronázó Főtemplom előtti téren találták. Méret: 65×58 cm.
108. Oltársátorhoz tartozó homokkőtöredék gazdag faragásokkal. XIV. század második fele. A Koronázó Főtemplomból. Hossza: 98 cm, vastagsága: 40 cm.
109. Hasonló kisebb töredék. Hossza: 44 cm, vastagsága: 31 cm.
- 110—111. Két darab falrészlet mészkőből. Féloszloppal és stilizált liliomdíszsel együtt egy tömbből kifaragva. XIV. század. A Koronázó Főtemplomhoz tartozhatott. Magasság: 37 cm.

VIII. HÁTULSÓ FÜLKE.

Héber feliratú sírkövek a XVII. század második feléből. Valószínűleg a belső várjalon kívül fekvő, Ortelius egyik térképén a mai Batthyány-utca táján szereplő zsidó temetőből származnak. D a v i d K a u f m a n n, Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentum. XXXIX. 305—309 l. XL. 84—90 l. — Weisz Miksa, Budapest Régiségei. V. 1897. 44—52 l

112. Török sírkő felső része. (Türbé.) Lelhely a Várnak közelebről ismeretlen helye.
- 113—122. Zsidó sírkövek. Egy kivételével dísztelen stélék. A rosettákkal díszített sírkövek kapukerethen foglalt felirata, *Mandl*

Bernát igazgató úr fordításában így hangzik: »A miatt siránkozom szüntelenül a fiatal, finomlelkű, drága, derék, tisztaszívű, hírneves és dicsőített asszony halála miatt, aki férjének koronája volt. Száját [csak bölcsességre] nyitotta; ki tudná kiváló, jó tulajdonságait mind felsorolni. Mindig és mindenkor nyujtotta kezét a szegénynek. Vajjon található hozzá hasonló?«

123. Török sírkő felső része. (Türbé.) A Várnak közelebről ismeretlen helyén került elő.

IX. ÁTJÁRÓ FÜLKE.

Épületrészek a Budakeszi-út mellett állott budaszentlőrinci páloskolostorról. Ez a kolostor a XIV. század legelején épült, az egész késő középkorban rendkívüli befolyással volt Buda szellemi és művészi életére és a XVI. század első évtizedeiben is még virágzott. Irodalom: Zákonyi Mihály, A Buda melletti Szent-Lőrinczi Pálos kolostor története. Budapest. 1911.

124. Párkányrészlet mészkőből. XIV. század. A Pálosok budaszentlőrinci kolostorának helyéről, dr. Légrády Ottó Budakeszi-úti telkéről. Magasság: 27 cm, hossza: 65 cm.
125. Ajtókeret töredéke mészkőből. XV. század. Ugyanonnan. Méret: 51×30 cm.
126. Gazdagon profilált kötegpillérrészlet mészkőből. XV. század. Ugyanonnan. Legnagyobb átmérő: 76 cm, magasság: 75 cm.
127. *Fénykép.* A Tárnok-utca 14. számú ház későgót ajtókerete. XV. század.
128. *Fénykép.* Mátyás király kerti pavillonjához, az ú. n. »Aula marmorea«-hoz tartozó sarokoszlop. Gránitból.
129. Gyámkő mészkőből. XV. század. A Pálosok kolostorának helyéről. Átmérő: 42 cm, magasság: 25 cm.

130. Vakablak mérműví és növényindadísszel. XVI. század eleje. Ugyanonnan. Méret: 67×84 cm.
131. Mérműví ablakkeretdíszítés töredéke. XV. század. Ugyanonnan. Hossza: 33 cm, vastagsága: 20 cm.
132. Egyszerű pillértalapzat mészkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Átmérő: 88 cm, magasság: 41 cm.
133. Kőteggpillérrészlet mészkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Átmérő: 84 cm, magasság: 46 cm.
134. Három részből összeállított boltozati borda. XIV. század. Ugyanonnan. Magassága: 138 cm.
135. *Fénykép.* Az Országház-utca 22. számú ház homlokzata és kapubejárata. 1400 körül.
136. Nagyméretű pillérlábazat mészkőből. A budaszentlőrinci pálos kolostorból. Dr. Földiák Frigyes Budakeszi-úti telkéről. XIV. század eleje. Magasság: 46 cm, átmérő: 85 cm.

X. NAGY KÖZÉPCSARNOK.

Elsősorban a Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári Koronázó Főtemplomhoz tartozott lábazatok, oszlop- és pillérfőtöredékek stb. A templom a XIII. század második felében épült, 1400 körül csarnoktemplommá alakult át és a XVI. század elejéig szinte állandóan munkában volt. A kiállított töredékek, melyek a múlt század végén restaurált templom eredeti díszítő plasztikáját képviselik, a különböző korizlések egymásutánját és a templomon való meggyőző megnyilatkozását világosan szemléltetik. Irodalom: N e m e t h y L a j o s, Nagyboldogasszonyról nevezett budapesti vári templom története. Budapest. 1876. — Nemes Antal, A Nagyboldogasszonyról nevezett budavári főtemplom története és leírása. Budapest. 1893. — G ö m ö r i H a v a s I s t v á n, A Nagyboldogasszonyról elnevezett budavári főgyház. Budapest régiségei. V. 1897. 15—42. l. — B r. F o r s t e r G y u l a, III. Béla magyar király emlékezete. Budapest. 1900. 244—278. l.

- 137—138. Kötegpillértalapzatok mészkőből. A Koronázó Főtemplom szentélyéből. XV. század. Legnagyobb átmérő: 115 cm, magasság: 30 cm.
139. Ifj. Stibor (Stiboricz) János kir. főkamrás sírköve vörösmárványból. Az elhunyt fekvő oroslánon áll, teljes vértetben, bal vállán a sárkányrenddel. Balján kard, jobbán hosszú tör. Címere kétszer szerepel, a bal kezében tartott paizsban és a jobbával tartott zászlón. A fejtől balra a sisak. A XV. század 30-as éveiből. Lelhely: A Koronázó Főtemplom előtt. Méret: 218×108 cm.
140. A középső állvány tetején: Pilléralakú szökőkúthoz tartozó két töredék. Négy sarkán egy-egy emberi torzfej, mint vízköpő. Homokkőből. Lelhely: a Váralja-utca útteste, a kivándorlási alap háza mögött. Kétszer bekarcolt kőfaragójegy. A XV. század első feléből. Felső keresztmetszet: 56 cm. Felső töredék magassága: 36 cm, alsó töredéké: 34 cm.
141. Tobozalakú faldísz. Mészkőből. XV. század eleje. Lelhelye ismeretlen. Hossza: 45 cm.
142. Féloszlopfejezet mészkőből. A XIII. század második feléből. Palmetta- és összefonó növénymotívumokkal. A Koronázó Főtemplomból. Magasság: 34 cm.
143. Oszloptöredék három palmettával. Mészkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság: 16 cm.
144. Ajtó- vagy ablakkeret, gazdagon tagolva, filigrán féloszlopokkal. XV. század. Homokkőből. Ugyanonnan. Magasság: 28 cm.
145. Több darabra tört, nagyméretű oszlopfejezet része, stilizált tölgyfalevelekkel díszítve. Mészkőből. XV. század eleje. Ugyanonnan. Hossza: 95 cm.
146. Kisebbsméretű féloszloptöredék mészkőből. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság: 24 cm.

147. Oszloptöredék fejezettel. Mészköből. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság: 26 cm.
148. Boltozati részlet bordával. Homokkőből. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság: 28 cm.
149. Féloszlopfejezet homokkőből, szőlőlevél-dísszel. XV. század eleje. Ugyanonnan. Magasság: 31 cm.
150. Boltozati bordatöredék mészkőből. Ugyanonnan. XV. század eleje. Átmérő: 17 cm.
151. Kapu- vagy ajtókeret talapzati része. Homokkőből. XV. század eleje. Ugyanonnan. Magasság: 44 cm.
152. Filigrán oszlop töredéke homokkőből. XV. század eleje. Ugyanonnan. Átmérő: 13 cm, magassága: 30 cm.
153. Oszlopfőszerű falrészlet filigrán féloszlopokkal. Homokkő. Kőfaragójeggyel. Ugyanonnan. Magasság: 40 cm.
154. Konzol mészkőből. XV. század. Ugyanonnan. Átmérő: 30 cm, magasság: 25 cm.
155. Kőtegpillértalapzat homokkőből. S kőfaragójeggyel. Ugyanonnan. Magasság: 45 cm.
156. Kisméretű féloszlop fejezete. Homokkőből. XV. század. Ugyanonnan. Magasság: 25 cm, átmérő: 20 cm.
157. Pillértalapzat homokkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság: 28 cm.
158. Mérműtöredék mészkőből. XV. század. Ugyanonnan. Magasság: 21 cm.
159. Oszlopfő a XIII. század második feléből. Mészkö. Ugyanonnan. Magasság: 31 cm.
160. Ajtót vagy ablakot elválasztó oszlop töredéke. Homokkőből. Ugyanonnan. Magasság: 27 cm.
161. Ajtókeret alsó része, festéknyomokkal. Mészköből. XV. század. Ugyanonnan. Magasság: 47 cm.

162. Nyolcszögű pillérfejezet. XIV. század. Homokkőből. Ugyanonnan. Átmérő: 34 cm, magasság: 26 cm.
163. Féloszlopfejezet a XIII. század második feléből. Mészkö. Ugyanonnan. Magasság: 27 cm.
164. Kisméretű oszlopfejezet a XV. századból. Homokkő. Ugyanonnan. Magasság: 20 cm.
165. Ajtókeret alsó része. Homokkő. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság: 40 cm.
166. Kis oszloptalapat töredéke. Mészköből. Ugyanonnan. Magasság: 37 cm.

XI. FOLYOSÓRÉSZ.

Kapu- és ajtóbéletek, pillér- és oszlopjök, boltozati bordák, zárókövek és egyéb struktív és díszítő elemek sorozata a Koronázó Főtemplomról. XIII—XV. század. Figyelemre méltók a templom belsejének gazdag kifestését bizonyító, színezés nyomait mutató töredékek.

167. Kapu vagy ajtó tagolására szolgáló, gazdagon profilált pillérrészlet. Homokkőből. XV. század. Koronázó Főtemplom. Magasság: 77 cm.
168. Hasonló kiképzésű két töredék. Homokkőből. Ugyanonnan. Magasság: 45 és 22 cm.
169. Boltozati bordarész mészkőből, egykori festés nyomaival. XIV. század. Mészköből. Ugyanonnan. Hossza: 85 cm.
170. Boltozati bordatöredék halványabb festé nyomokkal. Mészköből. XIV. század. Ugyanonnan. Hossza: 56 cm.
171. Hasonló bordatöredék gazdag polichrom nyomokkal. Homokkőből. XIV. század vége. Ugyanonnan. Hossza: 43 cm.
172. Polichrom bordatöredék homokkőből. Ugyanonnan. XIV. század vége. Hossza: 25 cm.
173. Polichrom bordatöredék homokkőből. XIV. század vége. Ugyanonnan. Hossza: 47 cm.

174. Polichrom bordatöredék mészkőből. XIV. század vége. Ugyanonnan. Hossza : 40 cm.
175. Féloszlopfejezet mészkőből stilizált növényornamentikával. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság : 31 cm.
176. Sarokoszlopfejezet akantuszdísszel. Mészkőből. XIV. század eleje. Ugyanonnan. Magasság : 29·5 cm.
177. Féloszlopfejezet stilizált növényornamentikával. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság : 29·5 cm.
178. Kötegpillérfejezet homokkőből, festéknymokkal. Akantuszmotívumok. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság : 40·5 cm.
179. Félpillérfejezet homokkőből, szőlőfürt- és levélmotívumokkal. XV. század eleje. Ugyanonnan. Magasság : 38 cm.
180. Fülke- vagy kőbaldachinlezárodás. XIV. század. Ugyanonnan. [Nyilván a VII. 108. és 109. alatt feltételezett oltársátorhoz tartozott.] Magasság : 51 cm, szélesség : 126 cm.
- 181—183. Egyszerű gótikus mérműtöredékek a XIV. századból. Mészkőből. Ugyanonnan.
- 184—185. Díszesen profilált gótikus mérműtöredékek, helyenként egykorú festés nyomaival. XIV. század második fele. Ugyanonnan.
186. Kötegpillérfejezet a XIII. század második feléből stilizált tölgyfalevéldísszel. Mészkőből. Ugyanonnan. Magasság : 35 cm.
187. Féloszlopfejezet mészkőből. XIII. század második fele. Ugyanonnan. Magasság : 33 cm.
188. Hatalmas méretű féloszlopfejezet naturalisztikus szőlőlevéldísszel. Homokkőből. XV. század eleje. Ugyanonnan. Magasság : 44 cm.
189. Karcsú féloszlop fejezete homokkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság : 42 cm.
190. Nagyméretű féloszlopfejezet mészkőből. Erős polichromia nyomaival. XIV. század. Ugyanonnan. Magasság : 44 cm.

191. Diszes későgót ajtókeret. XV. század. Festéknyomokkal. Homokkőből. Találták a Várban, közelebbről ismeretlen helyen. Magasság : 64 cm, szélesség : 167 cm.
192. Két részből összeállított kapubéllet, talapzattal. Mészkből. A Koronázó Főtemplom homlokzati kapujáról. XIII. század második fele. Magasság : 55 cm.
193. Három részből összeállított kapubéllet, talapzattal. Mészkből. Ugyanonnan. XIII. század. Magasság : 70 cm.
194. Zárókötőredék. Homokkőből. Ugyanonnan. Átmérő : 60 cm.
195. Homlokzati vagy toronyfiale részlete. Homokkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Hossza : 48 cm.
196. Mérműtőredék mészkőből. XIV. század. Ugyanonnan. Hossza : 62 cm.
197. Boltozati bordatőredékek homokkőből. Ugyanonnan. Hossza együttesen : 63 cm.
198. Kisebb méretű zárókötőredék mészkőből. Ugyanonnan. Átmérő : 47 cm.
199. Bordatőredék homokkőből. Ugyanonnan. Hossza : 34 cm.
200. Bordatőredékek homokkőből. Ugyanonnan. Hossza : 19 és 24 cm.
201. Egyszerű ajtó- vagy ablakkeret töredéke. Mészkből. Ugyanonnan. Magasság : 35 cm.
202. Erősebb borda töredéke. Homokkőből. Ugyanonnan. Hossza : 43 cm.
203. Mérművű dísz töredéke mészkőből. Ugyanonnan. Hossza : 33 cm.
204. Levéldíszítésű zárókő négy bordavégződés-sel. Ugyanonnan. Átmérő : 43 cm.
205. Ivboltozati részlet. Homokkőből. Ugyanonnan. Hossza : 43 cm.
206. Ajtókeret töredéke. Mészkből. Ugyanonnan. Magasság : 35 cm.
207. Ajtó- vagy ablakkeretrész. Mészkből. Ugyanonnan. Magasság : 39 cm.
208. Egyszerű zárókő mészkőből. Ugyanonnan. Átmérő : 35 cm.

209. Bordatöredék homokkőből. Ugyanonnan.
Hossza : 30 cm.
210. Bordatöredék mészkőből. Ugyanonnan.
Hossza : 50 cm.
211. Mérműví dísz töredéke. Homokkőből.
Ugyanonnan. Hossza : 24 cm.
212. Ajtókeret töredéke. Mészkőből. Ugyan-
onnan. Magasság : 28 cm.
213. Bordatöredék mészkőből. Ugyanonnan.
Hossza : 37 cm.
214. Boltív részlet stilizált növénydísszel. Homok-
kőből. Ugyanonnan. Hossza : 60 cm.
215. Homlokzati vagy toronyfiale töredéke.
Ugyanonnan. Magasság : 30 cm.

XII. NAGY MELLÉKTEREM.

Az előbbi sorozatok folytatása. Azonkívül kisebb méretű sírkőtöredékek vörösmárványból, a XIV. és XV. századból. Minuszkulás, majuszkulás és unciális betűtípusokkal. Egyes darabokon csaplyukak kis berakott fémbetűkre utalnak. Lehely : a Koronázó Főtemplom és a Szt. Domonkos-templom tájéka. Agyag- és fémtárgyak a XIII—XVII. századokból.

- 216—218. Mérműví ablakdísz töredékei. Homok-
kőből. A Koronázó Főtemplomból. Hossza :
25, 17 és 38 cm.
219. Kisebb méretű zárókő. Homokkőből. Ugyan-
onnan. Méret : 28×37 cm.
- 220—221. Ajtókeretrészletek homokkőből.
Ugyanonnan. Magasság : 33 és 34 cm.
- 222—223. Mérműví díszítés töredékei homok-
kőből. Ugyanonnan. Hosszuk : 26 és 40 cm.
224. Kőtegpillérfejezet növénydísszel. Homokkő.
XIV. század. Ugyanonnan. Magasság : 41 cm.
225. Féloszlopfő töredéke mészkőből. Ugyan-
onnan. XIV. század. Magasság : 30 cm.
226. Sarokoszlopfőfejezet szőlőlevél- és fürtdísszel.
Homokkő. XV. század. Ugyanonnan.
Magasság : 38 cm.

227. Kisebb méretű féloszlopfejezet akantusz-motivumokkal. Mészkö. Ugyanonnan. XIV. század. Magasság: 34 cm.
228. Pillérfőtöredék levéldísszel. Homokkő. Ugyanonnan. XV. század eleje. Magasság: 43 cm.
229. Sarokoszlopfejezet mészkőből. Ugyanonnan. XV. század. Magasság: 34 cm.
- 230—232. Toronyfialerészletek homokkőből. Ugyanonnan. XIV. század. Magasság: 54, 53 és 48 cm.
233. Nagyméretű vakablak gazdagon tagolt része, 3 töredékből összeállítva. Homokkő. Kőfaragójeggyel. Ugyanonnan. XIV. század. Magasság: 54 cm, hossza: 140 cm.
234. Fríztöredék árkádos motívumokkal. Homokkő. Ugyanonnan. XV. század. Magassága: 49 cm, hossza: 106 cm.
235. Díszes boltívtöredék homokkőből. Ugyanonnan. XV. század. Magasság: 50 cm.
236. Ablakkeret töredéke. Homokkő. A Várban találták ismeretlen helyen. XV. század. Méret: 62×37 cm.
237. Vakablaktöredék homokkőből. XIV. század. A Koronázó Főtemplomból. Méret: 45×44 cm.
238. Későgót trilobokkal díszített frízrészlet. Mészkőből. XV. század. Ugyanonnan. Méret: 35×90 cm.
239. Sírkőtöredék vörösmárványból. Oroszlán hátulsó fele, a rajta álló lovagnak egyik sarkantyús lába és a címernek egy kis része látható. Feliratfoszlányok: . . . (Sla)vonie: Majuszkulás betűk. XV. század közepe. Magasság: 36 cm, szélesség: 42 cm.
240. *Székreny várbeli cserépletekkel.* Tetején török bronzkorsó füllel és kiöntő csövel, bevéselt keleti ornamentelekkel. *I. polcon:* egy- és háromfülű fazék. XV—XVI. század. Nagyobb méretű zöld mázas edény. XV. század. Szűknyakú korsók csöves kiöntővel. XVI—XVII. század. *II. polcon:* Szűk-

nyakú korsók sárgás és vörös cserépből. XIV—XVII. század. — Csésze XIII. század. — Bélyeges grafikus edénytöredékek (bécsi fazék.). XIV—XV. század. — Fületlen urnaalakú bögrék sárgás-barna színű cserépből. XVI. század. — *III. polc*: Ivóedénytöredékek. — Fedő. XIV—XV. század. *IV. polc*: Fazékalakú kályhacsempék. XVI—XVII. század. — Díszes török korsó. XVI. század. Köldökös ablaküvegtöredékek (Butzenscheiben) és pohártöredékek. — Gyertyatartók. XV—XVI. sz. — Félgömbalakú csészek talpai. XVI—XVII. század. — *V. polc*: Négyzetes, kerek-talpú, tálalakú, szürkeshínű kályhacsempék. XVI—XVII. század. — Gombaalakú kályhacsempé. XVII—XVIII. század. Háromszögletű kályhacsempé vörös cserépből. XVII—XVIII. század. Tálalakú kályhacsempetöredékek. XVI—XVII. század. — *VI. polc*: Tál- és csészealakú kályhacsempék a XVI—XVIII. századból.

241. *Székreny várbeli vas- és féMLELETEKkel. I. polc*: Gótikus (XVI. század) és keleti (XVII. század) gyertyatartó bronzból. Török bronz-edények a XVI—XVII. századból. *II. polc, balra*: Sisak kovácsolt vasból. XVI—XVII. század. — Török kengyelvastípusok. XVII. század eleje. *Jobbra*: Mellvértrészek kovácsolt vasból. XVII. század eleje. — Kengyelvastöredékek. XVI. század eleje. *III. polc, balra*: Megkövesedett sodronyinges kar, előkerült a Duna fenekéről. XIV. század. — Kengyelvastípusok. XVI—XVII. század. — *Jobbra*: Zablák és zablátöredékek a XV—XVII. századból. — Puskazárak és veretek. — *Tárlóban, balra*: Lándzsahegyek, kardok, kardmarkolatok, sarkantyúk a XVI—XVII. századból. — *Jobbra*: Mérleg, zárok, bilincsek a XVI—XVII. századból. — *Alsó szekreny, felső polc*: Puskacsövek, kovács

- szerszámok, ollók a XVII. századból. —
Alsó polc : Patkók, ács és földszerszámok.
242. Dísztelen sírkőtöredék vörösmárványból. Majuszkulás felirat maradványai: . . natu tercu. syssa. . . . lautis. 1. 4. 9. 4. die. XX. apr. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Magasság : 50 cm, szélesség : 58 cm.
243. Sírkőhöz tartozó két vörösmárványtöredék. Felirat: . . . (a)nno . . . sepu . . . Majuszkulás betűkkel. XV. század. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret : 38×32 cm és 38×33 cm.
244. Vörösmárvány síremlékhez tartozó két töredék, gótikus trilobdísz nyomaival. Majuszkulás felirat foszlányai: . . . jacobus . . . jace(t) senior. obiit. XV. század. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret : 42×51 cm és 40×44 cm.
245. Rézsútosan leélezett vörösmárványsírkő két töredéke. Majuszkulás felirata : † H(ic) . . . (jace)t. Berbara. Fili(a) . . . Félkörben az elhunyt előkelő nő feje felett, kinek csak dús hajfürtjei látszanak : † Miser(ere) (Me)j. Deus. Secun nam. XV. század. közepe. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret : 36×34 cm és 49×49 cm.
246. Vörösmárványsírkőhöz tartozó két töredék az olvashatatlanságig lekopott felirattal. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret : 62×48 cm és 54×30 cm.
247. Húsos növényindákkal heborított síremlékhez tartozó négy vörösmárványtöredék. Felirat: sepultura. viri (bern) ardin Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. XV. század második fele. Méretek : 25×53 cm, 56×53 cm, 13×26 cm és 16×15 cm.
248. Egyszerű vörösmárványsírkő felső része. Felirata erősen lekopott. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. XIV. század. Méret : 38×115 cm.

249. Vörösmárványsírkőhöz tartozó három töredék. Dísztelen. Feliratfoszlányok. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. XV. század. Méretek: 27×37 cm, 34×44 cm és 28×27 cm.
250. Vörösmárványsíremlék töredéke trilobmotívumokkal. Lekopott felirat. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. XV. század. Méret: 60×51 cm.
251. Síremlék töredéke vörösmárványból. Feliratfoszlányokkal. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. XV. század. Méret: 26×45 cm.
252. Sírkőtöredék vörösmárványból. Feliratából csak egyes betűk és az (1)491 évszám maradt meg. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret: 51×45 cm.
253. Vörösmárványsírkő töredéke. Feliratfoszlányok. Majuszkulás betűkben. XV. század második fele. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében. Méret: 26×47 cm.
254. 34 db vörösmárványtöredék a fal melletti padkán a XIV. és XV. századból. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében.
255. 27 db vörösmárványtöredék a terem közepén álló falazott asztalkán. XIV. és XV. század. Lelhely a Koronázó Főtemplom közelében.
256. 36 db vízvezetéki csőelem. Óbudai és Váralja-utcai leletek.

XIII. ELSŐ EMELETI FÜLKE.

Köedények és különféle építészeti részletek.

257. Gótikus falfríz töredéke, emberi félalakok háromkaréjas fülkékben. Erősen megromgált állapotban. Homokkő. XIV. század második fele. A Koronázó Főtemplomból. Méret: 53×120 cm.

258. Oszlopfőtöredék paizsalakú díszítéssel négykaréjas keretben. Előkerült a Várban, közelebből ismeretlen helyen. Mészkö. XV. század. Magasság: 44 cm.
- 259—260. *Fénykép.* Két csúcsíves falfülke az Országház-utca 26. számú ház kapualjában. XIV. század.
261. Kőkútrészlet homokkőből. Lelhely: Vár. Átmérő: 27 cm.
- 262—263. Szűrőedények likacsos kagylókőből. Ugyanonnán. Átmérő: 41 cm, 42 cm, Magasság: 56 cm, 45 cm.
264. Középkori kézimalom homokkőből. Ugyanonnán. Átmérő: 44 cm.
265. Építészeti dísz trilobmotívumokkal. A Koronázó Főtemplomról. XIV. század. Méret: 31×66 cm.
266. Homlokzat- vagy toronydíszhez tartozó homokkőtöredék, alul fogsor, felette körbe zárt keresztvirág. XIV. század. Ugyanonnán. Méret: 42×45 cm.
267. *Fénykép.* Az Országház-utca 4. számú (gr. Pongrácz Jenő-féle) ház kapualjában levő díszes csúcsíves fülke.
- 268—269. Ajtókerettöredékek a Díszter 6. számú (Miklós Andor-féle) ház területéről. Magasság: 54 cm és 65 cm.
270. *Fénykép.* Csúcsíves falfülke az Országház-utca 26. számú ház kapualjában. XIV. század.
271. Rituális mosdáshoz szolgáló török víztartály. Lelhely a tabáni plébánia templom közelében. XVI. század vége. Méret: 43×43 cm.

XIV. MÁSODIK EMELETI FÜLKE.

Szoborművek a XIV. század második feléből, az ú. n. lány stílus idejéből. Valószínűleg a Koronázó Főtemplom szobrászati felszereléséhez tartoztak.

272. Mészkökonzol a XV. századból. Ismeretlen helyről. Magassága : 66 cm.
273. Ismeretlen rendeltetésű építészeti részlet gazdag tölgyfalevéldíszítéssel. XV. század. Valószínűleg a Koronázó Főtemplomhoz tartozott. Méret : 44×62 cm.
- 274—275. Figurális képszalaghoz tartozó homokkötőredékek, félpillérek között álló női alakokkal. Erősen megrongálva. XIV. század. Ugyanonnan. Méret : 60×82 cm és 60×70 cm.
276. Homokkőszobor alsó része. A nehéz redőhullámok alatt csak egy láb kivehető. XIV. század. A Koronázó Főtemplom anyagával együtt került a Múzeumba és nyilván annak figurális díszéhez tartozott. Magasság : 43 cm.
277. Homokkőszobor töredéke. Fej és a térd alatti rész hiányzik. A köpenyeg alatti szőrme ruhadarab után ítélve Keresztelő szt. János. Baljával valami tárgyat szorít testéhez. Koronázó Főtemplom. XIV. század. Magasság : 58 cm.
278. Két töredékből összeállított Madonnaszobor homokkőből. Csak a fej, a két kéz és a kisedd hiányzik. XIV. század. Lelhelye: a Koronázó Főtemplom. Magasság : 83 cm.
279. Álló szobor alsó része homokkőből. Jobb oldalán lelógó (haj-) fonat. Lelhely a Koronázó Főtemplom. XIV. század. Magasság : 31 cm.
280. *Fénykép.* Kapúkeret a XV. század első feléből. Uri-utca 40. sz. ház.
281. *Fénykép.* Szamárhát alakú ajtókeret az Iskola-tér 2. számú ház kapúaljában. XIV. század.
282. Timpanontöredék apostol alakokkal. A Koronázó Főtemplom déli kapúja felett elhelyezett Mária halála ábrázolásához tartozott. Mészkö. XIV. század. Magasság : 108 cm.

XV. HARMADIK FÜLKE.

Későgót épületplasztika szimbölikus és apotropeikus (démonokat elűző) jelleggel.

- 283—284. *Fénykép.* Gótikus kapualj és falfülke a XV. század elejéről. Uri-utca 40. sz.
285. Bordakeresztezés, sarkában erősen lekopott Meduzafejjel. XIV. század. Koronázó Főtemplom. Mészköből. Méret: 48×63 cm.
- 286—287. Hasonló, de egészen ép meduzafejek. Mészköből. XIV. század. Koronázó Főtemplom. Méretek: 25×60 cm és 21×33 cm.
288. Homokkörelief dicsfényben ábrázolt állatfejjel, alkalmasint evangelista jelképpel. Erősen megrongált. XIV. század. Koronázó Főtemplom. Magasság: 29 cm.
289. Hasonló darab egy dicsfényes madárfejjel. Homokkö. Ugyanonnan. XIV. század. Magasság: 24 cm.
- 290—291. Timpanondíszhez tartozó két figurális töredék. Csak ruharedők ismerhetők fel. Homokkö. XIV. század vége. Koronázó Főtemplom. Magasság: 39 cm és 18 cm.
292. Nagyobb méretű zárókő Isten arcának ábrázolásával és négy bordavéggel. XIV. század. Koronázó Főtemplom. Átmérő: 40 cm.
293. Oroszlánnak hátsó fele. Mészköből. 1300 körül. Magasság: 54 cm.
- 294—295. *Fénykép.* Csúcsíves fali fülkék az Uri-utca 40. sz. ház kapualjából. XIV. század.
296. A fülke közepén: Töredékes pillérfő erős polichromia nyomaival. XIV. század. Mészkö. Koronázó Főtemplom. Magasság: 27 cm.

XVI. NEGYEDIK FÜLKE.

Renaissance szobrok és épületdíszek. V. ö. Éber László, Középkori és renaissance emlékek Budapest területéről. Budapest Régiségei. VIII. 1904. 51—84. l.

297. *Fénykép.* Vörösmárványpastoforium a belvárosi Plébániatemplom leckeoldalán. Állította Pest város tanácsa 1507-ben.
298. *Fénykép.* Vörösmárványpastoforium a fenti templomevangélium-oldalán. Állította Nagyrévi Endre thermopilei felszentelt püspök.
299. Vörösmárványmadonna. Erős toskanai hatás alatt készült magyarországi munka. Arca megrongált, a kiseded feje hiányzik. XV. század második fele. Lelhely a Várban. Magasság : 56 cm.
300. Mindnégy oldalán megmunkált pillértöredék. Az egyik oldalon vázából kinövő dús virágcsokor, másik oldalán stilizált indadísz. Két keskeny oldala egyszerűen profilálva. XV. század második fele. Lelhely : a Váralja-utcában, csőfektetés alkalmával. Mátyás király palotájának egyik loggia- vagy folyosószerű toldalékához tartozott. Keresztmetszet : 15×22 cm, magasság : 36 cm.
301. Pilasztertöredék vörösmárványból, stilizált karcsú növényindákkal beborítva. XV. század második fele. Lelhely : a Várban, ismeretlen helyen. A királyi palotához vagy más nagyobb egyházi, vagy profán épülethez tartozott. Magasság : 36 cm.
302. Hatszögű pillértöredék, vörösmárványból. Lelhely a Várban. XV. század második fele. Magasság : 50 cm, átmérő : 20 cm.
303. Jagello-címer vörösmárványba karcolva. Oroszlán és a középső (családi) címerpaizs fémintarsiából állott. 1500 körül. Lelhely : a Várban. Magasság : 39 cm.
304. Ismeretlen rendeltetésű vörösmárványtöredék. XV század második fele. Lelhely : a Várban. Magasság : 49 cm.
305. Ajtó- vagy ablakkerethez tartozó vörösmárványtöredék. XV. század második fele. Lelhely : a Várban.
306. Kisméretű féloszloptöredék vörösmárványból. XV. század. Lelhely : Ugyanott.

307. Nyolcszögű oszloptöredék vörösmárványból. Átmérő megegyezik a 302. számú féloszlop-pal: 20 cm.
308. Oszloptöredékek vörösmárványból. XV. század. Lelhely: Ugyanott. Átmérő: 9 cm és 12 cm.
309. Címerképtöredék, fakoronából kiemelkedő madárfejjel. Vörösmárványból. XV. század második fele. Magasság: 43 cm.
310. Kagylóalakú timpanondísz részlete vörösmárványból. XV. század második fele. Lelhely: a Várban. Magasság: 63 cm, szélessége: 21 cm.
311. Pilaszterburkolat vörösmárványból. Címerpaizzsal díszítve, melyben két keztyű és egy püspöki bot kivehető. Lelhely: a Várban. Magasság: 43 cm.
312. Lünettakeret részlete vörösmárványból. XV. század második fele. Lelhely: a Várban. Hossza: 36 cm, szélessége: 26 cm.
313. Angyal felsőteste köszörűsköből, feje letört, de megvan. A toszkánai quattrocento modorában. Alkalmasint angyali üdvözlethez tartozott. XV. század közepe. Magasság: 65 cm.
314. Díszes ajtófél talapzati része vörösmárványból. Rozettákkal díszített talapzaton álló vázával. XV. század második fele. Lelhely: a Várban. Magasság: 51 cm, szélessége: 38 cm.
315. Ívheveder belső díszítése növénylancettás motívumokkal. Vörösmárvány. XV. század második fele. Lelhely: a Várban. Szélessége: 39 cm.
- 316—317. Vörösmárvány falburkolathoz tartozó elemek. XV. század második fele. Lelhely: Ugyanott. Méret: 29×29 cm és 40×30 cm.
318. Négyyszögű vörösmárványpillérfő. Felső lapján három szabálytalan csaplyuk. Alkalmasint szobortalapzathoz tartozott. Lelhely: a Várban. Felső keresztmetszet: 55×55 cm, magasság: 23 cm.

319. Párkányrészlet vörösmárványból. XV. század második fele. Lelhely : a Várban. Méret: 23×49 cm.
320. *Fénykép.* A belvárosi templomban levő pilaszterrészlet. 1500 körül.
321. A fülke közepén : Gazdagon tagolt díszoszlopfejezet, érezett vörösmárványból. XV. század vége. Lelhely : a Várban. Felső átmérő : 32 cm.

XVII. ÖTÖDIK FÜLKE.

Csúcsíves és renaissance maradványok a királyi várpalotáról és egyéb nagyobb szabású várbeli épületekről. Királyi lak feltehetőleg már a XIII. század második felében, IV. Béla alatt állott a budai várhegyen. Okmányszerű adataink vannak nagy Lajos idejéből, nevezetesen a hegy déli csúcsán állott István-toronyra vonatkozólag. Körülbelül teljes terjedelmében kiépült Zsigmond alatt a XV. század első évtizedeiben. A kora renaissance minden pompáját magára ölti Korvin Mátyás korában. A vár építészettörténetét tárgyaló irodalomból említendő : G ö m ö r i H a v a s S á n d o r, Budapest multja és a királyi várak Óbudán. Budapest Régiségei. III. 1891. — C s á n k i D e z s ő, Mátyás király udvara. Budapest. 1884. L u x K á l m á n, A budai várpalota Mátyás király korában. Budapest. 1920. — É b e r L á s z l ó i. h. — U g y a n a z, Arch. Ért. 1898. 197. és követk. — H a u s z m a n n A l a j o s, A királyi vár építésének története. Budapest. 1900.

322. Párkánytöredék vörösmárványból levél- és fogsordísszel. XV. század második fele. Hossza : 30 cm.
323. Párkánytöredék vörösmárványból rozetta és szalagdísszel. XV. század második fele. Hossza : 27 cm.
- 324—325. *Fényképek.* A pest-belvárosi plébánia templomban levő renaissancetöredékek. 1500 körül.

326. Ajtókerettöredék palakőből. Lelhely: a királyi vár helyén. XV. század második fele. Magasság: 51 cm, szélesség: 30 cm.
327. Frízrészlet fehérmárványból, palmettamotívumokkal váltakozó angyalfejecskékkel. A XV. század végétől. Lelhely: befalazva a Rudas-fürdő Mátyás-forrásába. Méret: 22×68 cm.
328. *Fénykép.* Falfülke az Uri-utca 36. számú ház kapualjából. XV. század.
329. Kapu- vagy ajtókeret lábazati része. Mész-kőből. Zsigmond király »Friss palotá«-járól XV. század eleje. Magasság: 65 cm.
330. Épületrészek égetett agyagból. XV. század. A királyi vár helyéről. Magasság: 40 cm és 25 cm.
331. Díszes pilaszterfejezet palmettával. Mész-kőből. XV. század második fele. Méret: 32×36 cm.
332. Hatalmas méretű ívheveder záróköve (?) csatlakozó bordataggal. Homokkőből. A királyi vár helyéről. XV. század eleje. A bordatest átmérője: 28 cm.
333. Balusztortöredékek mészkőből. XV. század második fele. Lelhely: a királyi vár helyén és a Váralja-utcában.
334. Mészkökonzol rozettamotívumokkal. XV. század második fele. Magasság: 39 cm.
335. Oszlopfőrészlet háromkaréjas mériműví díszítéssel. Mész-kőből. XV. század első fele. Magasság: 39 cm.
336. Hálóboltozati bordakeresztezés homokkőből. Lelhely: Váralja-utca. XV. század eleje.
337. Boltozati bordatöredékek homokkőből. Lelhely: a királyi vár helyén és a Váralja-utcában. XV. század eleje. Legnagyobb átmérő: 28 cm.
338. Építészeti részlet (pillérburkolat?) rozettadíszsel. Kőszörűskő. XV. század második fele. Magasság: 33 cm.

339. *Fénykép.* Falfülke az Úri-utca 36. számú ház kapualjából. XV. század.
340. Épülettág nagyított palmettadísszel. Mész-
kőből. XV. század második fele. Méret :
31 × 39 cm.
341. Nagyméretű kötegpillérrész 6 kiugró borda-
testtel és 4 csatlakozó bordatöredékkel.
Homokkő. Kőfaragójeggyel. XV. század
eleje. Lelhely : Váralja-utca. Magasság :
38 cm, legnagyobb átmérő : 129 cm, bor-
dák átmérője : 28 cm.
342. *Fénykép.* Falfülke az Úri-utca 36. számú
ház kapualjából. XV. század.
343. Kötegpillértág homokkőből, három borda-
testtel, négyszer megismétlődő × kőfaragó-
jeggyel. XV. század eleje. Lelhely : a királyi
vár helyén. Legnagyobb átmérő : 82 cm.
magasság : 36 cm.
344. Gazdagon profilált karcsú pillérlábazat.
Mész-
kőből. A csaplyukban ólommarad-
ványok. XV. század eleje. Magasság : 40 cm,
nagyobb átmérő : 58 cm, kisebbik : 45 cm.
345. *Fénykép.* Falfülke az Úri-utca 36. számú
ház kapualjából. XV. század.
346. Párkányrészlet mészkőből. XV. század eleje.
A királyi vár helyéről. Magasság : 24 cm,
hossza : 58 cm.
347. Kőbalusztrádhoz tartozó egy egész és egy
töredékes tag paizs- és gyümölcsmotívumok-
kal. Palakőből. 1500 körül. Méret : 68 × 42
és 45 × 36. cm.

XVIII. HATODIK FÜLKE.

Az előbbi sorozat folytatása.

- 348—349. *Fényképek.* Falfülkék az Úri-utca 34.
számú ház kapualjából. XV. század.
350. Boltozati bordatöredékek homokkőből. XV.
század eleje. Lelhely : Váralja-utca. Át-
mérő : 32 cm.

351. Falrész konzollal homokkőből. Lelhely : Váralja-utca. XV. század első fele. Magasság : 37 cm.
352. Bordatöredék homokkőből. Lelhely : Váralja-utca. XV. század első fele. Átmérő : 28 cm.
353. Hálóboltozat keresztezése két csatlakozó bordatöredékkal. Lelhely : Váralja-utca. XV. század első fele. Borda átmérője : 24 cm.
354. Ablakkeret töredéke. Mész-kőből. XV. század. Szélessége : 14 cm.
355. Kötegpillér 5 letöredezett bordatesttel. Homokkőből. Δ és 3 kőfaragójeggyel. XV. század eleje. Lelhely : a királyi vár helyéről. Magasság : 35 cm.
356. Ívbéllethez tartozó épülettag. Mész-kőből. Lelhely : a királyi vár helyéről. XV. század. eleje. Magasság : 29 cm.
357. Ablak- vagy ajtókeret töredéke. Homokkőből. Lelhely : a királyi vár helyéről. XV. század első fele. Magasság : 36 cm.
- 358—359. Nagyméretű ablakkerethez tartozó kőtagok végig futó pálcadísszel. Homokkőből. XV. század eleje. Lelhely : a királyi vár helyéről. Magasság : 132 és 62 cm.
360. Három tagból összeállított hatalmas méretű pillér alsó része. Homokkőből. XV. század eleje. Lelhely : a királyi vár helyéről. Magasság : 116 cm. Keresztmetszete : 82×47 cm.

XIX. FOLYOSÓRÉSZ.

Az előbbi sorozat folytatása.

- 361—364. *Fényképek.* Falfülkék az Űri-utca 34. számú ház kapualjából. XV. század.
365. Falrész nagyméretű féloszloppal. Homokkőből. Lelhely : a királyi vár helyéről. XV. század eleje. Magasság : 39, szélesség 78, a féloszlop átmérője 29 cm.

366. Nagyméretű ablakkerethez tartozó kötag végigfutó pálcadísszel. Homokkőből. XV. század eleje. Lelhely : a királyi vár helyéről. Méret : 59×34 cm.
367. Ennek az ablaknak felső lezáródása. Homokkőből. XV. század eleje. Az előbbivel együtt alkalmasint a 358—359. szám alatti darabokhoz tartozott. Lelhely : ugyanott. Méret : 46×222 cm.
-

